

Η Ειρηνική Επανάσταση των Γυναικών από το 1821 μέχρι σήμερα: Οι ιστορικοί σταθμοί.

6^ο Διαμέρισμα Δήμου Αθηναίων, 14.03.2018

Άννα Καραμάνου,

**π. Πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των
Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**

Ευχαριστίες...

Καθώς πλησιάζει η επέτειος των 200 χρόνων από την ιστορική εξέγερση του 1821, που οδήγησε στη θεμελίωση του ελληνικού έθνους-κράτους, και έχοντας βιώσει τα τελευταία 10 χρόνια μια βαθύτατη και πολύπλευρη κρίση, πολύ συχνά αναρωτιέμαι: Άραγε, πώς θα ήταν σήμερα η Ελλάδα, αν το μισό ανθρώπινο δυναμικό της δεν είχε αποκλειστεί από την οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας? Αν η Μπουμπουλίνα και η Μαντώ Μαυρογένους, αντί να παραμεριστούν και να κατασυκοφαντηθούν, συμμετείχαν στη διοίκηση του νεοσύστατου έθνους κράτους? Ασφαλώς, η κατάσταση θα ήταν πολύ διαφορετική.

Όπως είναι ιστορικά καταγεγραμμένο, χιλιάδες γυναίκες στρατεύθηκαν και συνεισέφεραν τα μέγιστα στον απελευθερωτικό αγώνα κατά των Οθωμανών. Ωστόσο, η συμβολή των γυναικών όχι μόνο δεν εκτιμήθηκε, αλλά συνάντησαν σφοδρή αντίδραση, όταν μετά την απελευθέρωση διεκδίκησαν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους. Οι ηρωίδες του 1821 παραγκωνίστηκαν και αγνοήθηκαν από όλα

τα μετά την επανάσταση Συντάγματα, μέχρι το Σύνταγμα του 1975. Οι γυναίκες τέθηκαν εκτός πολιτικού σώματος, χωρίς δικαιώματα, απομονωμένες στην οικογενειακή εστία, υπό την εξουσία συζύγων, πατεράδων και αδελφών. Την ίδια περίοδο, η Ορθόδοξη Εκκλησία έπαιζε βασικό ρόλο στη διατήρηση των παραδοσιακών έμφυλων στερεοτύπων.

Το τι συνέβη αμέσως μετά την επανάσταση του 1821 μέχρι σήμερα, στην Ελλάδα και την Τουρκία, είχα την περιέργεια να ερευνήσω. Τα στοιχεία που θα σας παρουσιάσω για την Ελλάδα είναι μέρος αυτής της έρευνας. Πρόκειται για τη συναρπαστική ιστορία των φεμινιστικών αγώνων υπό το φως του πρώιμου ευρωπαϊκού προσανατολισμού των δύο χωρών και της διεκδίκησης της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Σκοπός μου είναι να συμβάλω στη βαθύτερη κατανόηση των συνθηκών και των κοινών στοιχείων που διαμόρφωσαν την πολιτική, κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική πραγματικότητα των δύο χωρών, πέρα και έξω από τις συνήθεις εθνικιστικές αναλύσεις. Η μελέτη κατέδειξε, ότι, πέραν της γεωγραφικής εγγύτητας υπάρχει πολιτισμική συγγένεια Ελλάδας-Τουρκίας, αφού και στις δύο χώρες είναι έντονα τα χαρακτηριστικά της πατριαρχικής/ μεσογειακής/ βαλκανικής κουλτούρας, η οποία, μεταξύ των άλλων, πιστοποιείται και από τη δημοφιλία των τουρκικών τηλεοπτικών σειρών στην Ελλάδα!

Ο εξευρωπαϊσμός, ως υιοθέτηση των αξιών του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και της φιλελεύθερης πολιτικής παράδοσης για ισότητα, ισονομία, ισοπολιτεία και ατομικά δικαιώματα, αποτέλεσε τη βάση για τη γένεση του φεμινιστικού κινήματος. Απλώς και προσφυώς, οι φεμινίστριες, στις αξίες της νεωτερικότητας ενέταξαν τις γυναίκες και την ισότητα των φύλων, που παρέλειψαν να

συμπεριλάβουν οι άνδρες. Από αυτή την άποψη, ο εξευρωπαϊσμός λειτούργησε ως σύστημα αναφοράς και πηγή γνώσης και έμπνευσης. Η έρευνα έχει εκδοθεί σε βιβλίο 700 σελίδων, με τίτλο ***Η Ευρώπη & τα Δικαιώματα των Γυναικών. Ο Εξευρωπαϊσμός σε Ελλάδα και Τουρκία -συγκριτική ανάλυση***, εκδόσεων Παπαζήση.

Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα και οι διεκδικήσεις των γυναικών ξεκίνησαν σχεδόν αμέσως μετά την επανάσταση του 1821, κάτω από τη θετική επιρροή των μηνυμάτων του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, που έφτασαν στην Ελλάδα κυρίως μέσω των διανοομένων της διασποράς. Το κύριο αίτημα των γυναικών της μεταοθωμανικής εποχής ήταν το **δικαίωμα στη μόρφωση και την αξιοπρεπή εργασία.**

Οι σημαντικότεροι σταθμοί:

1. **Τα πρώτα σχολεία για κορίτσια ξεκίνησαν επί Καποδίστρια.** Το 1829 στο Άργος λειτούργησε σχολείο με 20 μαθήτριες, το 1830, στην Ερμούπολη της Σύρου, ιδρύθηκε το πρώτο δευτεροβάθμιο σχολείο για κορίτσια, έπειτα από απόφαση του Δήμου Ερμούπολης *ν' ανεγερθή και εν σχολείον ιδιαίτερον δια τας νεανίδας*. Ακολούθησε η ίδρυση του σχολείου της Χιλλ, το 1831, και στη συνέχεια του Ζαππείου και του Αρσακείου.

Συστηματική προσπάθεια για την επαγγελματική κατάρτιση των γυναικών στις «γυναικείες» τέχνες και την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού έγινε από το *Σύλλογο Κυριών υπέρ της Γυναικείας Παιδείσεως*, που ιδρύθηκε από την Καλλιόπη Κεχαγιά στην Αθήνα το 1872. Είναι η εποχή που θεωρούνταν πρωτοπόροι σε προοδευτικότητα οι γονείς που επέτρεπαν στα κορίτσια τους να μάθουν ανάγνωση και γραφή.

2. **Η έκδοση του περιοδικού *Η Εφημερίς των Κυριών***, του σημαντικότερου γυναικείου εντύπου της εποχής. Εκδόθηκε συνεχώς από το 1887 μέχρι το 1918. Εκδότρια ήταν η πρωτοπόρος και επιφανέστερη Ελληνίδα φεμινίστρια Καλλιρόη Παρρέν, δασκάλα και δημοσιογράφος, η οποία αφιέρωσε τη ζωή της στον αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών. Στο πρώτο τεύχος, έγραφε: **«Η Ελληνίς δύναται να αναλάβει τον της αναπτύξεώς της αγώνα μόνη, μη προσδοκούσα εν τω σταδίω τούτω το παράπαν, την συνδρομή του ανδρός, διότι ούτος αδιαφορεί και εν τω εγωισμώ του έν μόνον βλέπει, εν επιθυμεί και θέλει, την δουλικήν της γυναικός υποταγήν εις τα νέύματά του»** Ο ρόλος των πρώτων γυναικείων περιοδικών και λογοτεχνικών έργων, καθώς και των γυναικείων οργανώσεων, υπήρξε πολύ σημαντικός, μέσα στην αρνητική για τις διεκδικήσεις των γυναικών μεταοθωμανική Ελλάδα. **Το σύνθημα «ψήφος στις γυναίκες» πρωτοεκφράστηκε το 1887-88 σε πολλές χώρες της Ευρώπης και το αναπαρήγαγε η *Εφημερίς των Κυριών* της Καλλιρρόης Παρρέν.**
3. **Η συνταγματική αναθεώρηση του 1911 και στη συνέχεια το νομοθετικό έργο του Ελευθερίου Βενιζέλου**, που δημιούργησε ένα ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο, όπου διάφορες κοινωνικές ομάδες, μεταξύ των οποίων και οι μορφωμένες γυναίκες, βρήκαν πρόσφορο έδαφος για διεκδικήσεις δικαιωμάτων. Κατά την περίοδο 1911-1920 έγινε η πρώτη σοβαρή προσπάθεια του νεοελληνικού κράτους για εξορθολογισμό και εκσυγχρονισμό. Στις αρχές του 20ου αιώνα ιδρύθηκαν πολλές και μαχητικές φεμινιστικές οργανώσεις, ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

4. **Τέλος Α' Παγκοσμίου Πολέμου: Αγώνας για πολιτικά, αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Ψήφος στις Γυναίκες!** Για πρώτη φορά, το κορυφαίο αίτημα των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών προβάλλεται με τόση σαφήνεια και αποφασιστικότητα. Στις **16 Ιανουαρίου 1920** ιδρύθηκε ο *Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας*. Είναι το πρώτο σωματείο με καθαρά φεμινιστικό πρόγραμμα, όπως ρητά διακηρύσσει: *Ζητούμε δικαιώματα πολιτικά, αστικά και οικονομικά, ίσα και όμοια για τη γυναίκα και τον άνδρα*. Τρία χρόνια αργότερα, 1923, εκδόθηκε και το περιοδικό του Συνδέσμου, *Ο Αγώνας της Γυναίκας*, το μακροβιότερο περιοδικό στην Ελλάδα. Ο Σύνδεσμος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διεκδίκηση και τη κατοχύρωση των δικαιωμάτων των Ελληνίδων, μέχρι και τη σύγχρονη εποχή.
5. **Η Μικρασιατική καταστροφή, 1922:** Οδήγησε εκατομμύρια πρόσφυγες στην Ελλάδα και υπήρξε καταλύτης για την πρόοδο του φεμινιστικού κινήματος. Οι Μικρασιάτισσες, πολλές από τις οποίες ήταν μορφωμένες, πολύγλωσσες και εξευρωπαϊσμένες έφεραν μαζί τους νέα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς, εισήγαγαν νέες μορφές απασχόλησης και έδωσαν ώθηση στην ανάπτυξη της χώρας. Ο αριθμός των εργαζομένων γυναικών άρχισε να αυξάνει κι έτσι δημιουργήθηκε το πρώτο γυναικείο εργατικό δυναμικό.
6. **Αναγνώριση δικαιώματος του εκλέγειν στις δημοτικές εκλογές, σε γυναίκες εγγράμματες, άνω των 30 ετών (Φεβρουάριος 1930):** Στις δημοτικές εκλογές του 1934 μόνο 240 γυναίκες έφθασαν μέχρι τις κάλπες. Οι περιορισμοί στη δημοτική ψήφο εξαλείφθηκαν αργότερα, με τον νόμο 2159 του 1952, όταν

οι γυναίκες έλαβαν μαζικά μέρος στις δημοτικές εκλογές.

7. **Μεσοπόλεμος: Διεθνής δράση των**

γυναικών: Οι οργανώσεις των γυναικών έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους ευρωπαϊκούς λαούς, ιδιαίτερα με τους βαλκανικούς, και ανέπτυξαν σπουδαία διεθνή και διπλωματική δράση. Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας δημιούργησε το 1923 τη Μικρή Γυναικεία «Entente», ένα χώρο διαλόγου για όλα τα διεθνή θέματα. Είναι αξιοσημείωτο, ότι στη διάρκεια του μεσοπολέμου, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1930, όταν ο милитарισμός, ο εθνικοσοσιαλισμός και η επιθετικότητα είχαν αγγίξει νέα ύψη στην Ευρώπη, οι γυναίκες, μέσω της διεθνούς δράσης τους, εστίαζαν σε θέματα ειρήνης, αφοπλισμού, ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών και συμβιβαστικών λύσεων. **Στη δικτατορία του Μεταξά, οι αγωνιστικές προσπάθειες των φεμινιστικών οργανώσεων σταμάτησαν και με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έστρεψαν το ενδιαφέρον τους προς τη συμμετοχή τους στην Εθνική Αντίσταση.**

8. **1945 και 1948: Ιστορικές αποφάσεις και διακηρύξεις του ΟΗΕ για ισότητα των φύλων. 1946:**

Η Πανελλήνια Συνδιάσκεψη Γυναικών κατέληξε στην ίδρυση της Πανελλήνιας Ένωσης Γυναικών (ΠΕΓ), η οποία διαλύθηκε με την έναρξη του εμφυλίου πολέμου. Η διεκδίκηση του δικαιώματος ψήφου ανανεώθηκε μετά το 1949, μέσα στο ευνοϊκό πλαίσιο που δημιούργησαν οι αποφάσεις του ΟΗΕ, αλλά και η έκδοση, το 1949, του μνημειώδους βιβλίου της Σιμόν ντε Μπωβουάρ «Το Δεύτερο Φύλο». Η θέση των γυναικών

εκείνη την εποχή στην Ελλάδα ήταν αξιοθρήνητη, σε όλους τους τομείς.

9. **1952: Επικύρωση των διεθνών συμβάσεων του ΟΗΕ για ισότητα πολιτικών δικαιωμάτων και ίση πρόσβαση των φύλων σε όλα τα δημόσια αξιώματα.** Με τον νόμο 2159/1952 αναγνωρίστηκε στις Ελληνίδες το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και με τον νόμο 3192/1955 το δικαίωμα πρόσληψης σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, εκτός από τον στρατό και την εκκλησία.
10. **1957: Συνθήκη της Ρώμης, άρθρο 19^A, ίση αμοιβή για ίση εργασία.** Δημιουργήθηκε η βάση για την Ευρωπαϊκή πολιτική ισότητας των φύλων καθώς και η κινητοποίηση των γυναικών οργανώσεων για μισθολογική εξίσωση και βελτίωση των συνθηκών εργασίας.
11. **1964: Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση.** Ο σημαντικότερος σταθμός στην εκπαιδευτική πολιτική, που άνοιξε τον δρόμο για τη μαζική συμμετοχή των γυναικών στην εκπαίδευση, ήταν η μεταρρύθμιση του 1964, επί κυβερνήσεως Γεωργίου Παπανδρέου, με τον νόμο 4379, που καθιέρωσε την δωρεάν παιδεία. **Σε αυτή συνέβαλε τα μέγιστα ο μέγας διανοούμενος και φιλόσοφος Ευάγγελος Παπανούστος.**
12. **Σύνταγμα 1975: εκδημοκρατισμός και εξευρωπαϊσμός: Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις** (άρθρο 4, παρ. 2). Η συνταγματική κατοχύρωση της έμφυλης ισότητας υπήρξε ο δεύτερος μεγάλος σταθμός, μετά την αναγνώριση των πολιτικών δικαιωμάτων το 1952. Το Σύνταγμα του 1975, για πρώτη φορά αναφέρεται σε ίσα δικαιώματα. Μεγάλη ώθηση στις διεκδικήσεις των γυναικών

έδωσε και η ανακήρυξη του 1975, από τον ΟΗΕ, ως Διεθνούς Έτους της Γυναίκας.

13. **1983: Νέο Οικογενειακό Δίκαιο.** Με την ένταξη στην Κοινότητα, 1981, έπνευσε στη χώρα άνεμος εκσυγχρονισμού και εξευρωπαϊσμού. Η μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου επέφερε μεγάλες ανατροπές στην ισχύουσα νομοθεσία και αποτέλεσε το αποφασιστικό βήμα για τον εκσυγχρονισμό του Αστικού Δικαίου. Ο νέος νόμος θεωρήθηκε ως ο πιο προοδευτικός της Ευρώπης. Το ίδιο έτος με τον νόμο 1342/1983, **κυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ (CEDAW)**, για την εξάλειψη όλων των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών.
14. **1984: Ισότητα στις Εργασιακές Σχέσεις.** Το 1984 επικυρώθηκαν διεθνείς συμβάσεις εργασίας που εκκρεμούσαν επί δεκαετίες. Οι νόμοι 1423/1984 και 1424/1984 για την επικύρωση αντιστοίχως της 122 και 111 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, ο Ν. 1483/84, για την προώθηση του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και ο νόμος 1426/1984 για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Η θεσμοθέτηση του νόμου 1414/1984 για την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις, αποτελεί το σημαντικότερο βήμα εξευρωπαϊσμού και ενσωμάτωσης στην Ελληνική έννομη τάξη των Οδηγιών της Κοινότητας 75/117 και 27/207, για την ίση αμοιβή και την ίση μεταχείριση στην αγορά εργασίας.
15. **2001, Αναθεώρηση του Συντάγματος και συμπλήρωση του άρθρου 116 με την παράγραφο 2,** που διευκρινίζει ότι δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Και το σημαντικότερο, ότι το κράτος οφείλει να μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη.

16. **2000 & 2007: Νομοθεσία για θέσπιση ποσοστώσεων φύλου**, στα ψηφοδέλτια των Αυτοδιοικητικών και των Εθνικών εκλογών, στα υπηρεσιακά και διοικητικά συμβούλια ή άλλα συλλογικά όργανα Διοίκησης, καθώς και στη στελέχωση των επιτροπών έρευνας και τεχνολογίας. Το μέτρο ξεκίνησε με τον νόμο **2839 του 2000** (άρθρο 6, παρ.1), για τον α' και β' βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ολοκληρώθηκε με τα άρθρα 34 του Π.Δ. 96/2007 και 3 του Ν. 3636/2008 που ορίζουν, ότι για την ανακήρυξη των εκλογικών συνδυασμών των κομμάτων, ο αριθμός των υποψηφίων βουλευτών, από κάθε φύλο, πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον ίσο με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων τους, σε όλη την Επικράτεια. Ο νόμος αυτός άνοιξε το δρόμο για την αύξηση του αριθμού των εκλεγμένων γυναικών στους δημοκρατικούς θεσμούς και τα κέντρα αποφάσεων.
17. **2011: Υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για την καταπολέμηση πάσης μορφής βίας κατά των γυναικών.**

Πόσο άλλαξαν τα πράγματα έως τώρα;

Ασφαλώς έχει συντελεστεί μεγάλη πρόοδος από τότε, αρχές 20^{ου} αιώνα, που οι σουφραζέττες συλλαμβάνονταν και φυλακίζονταν. Ωστόσο, οι διακρίσεις, έμμεσες και άμεσες, εις βάρος των γυναικών, παραμένουν και επιμένουν. Δεν υπάρχει ισόρροπη κατανομή της εξουσίας και των ευθυνών, μεταξύ ανδρών και γυναικών, ούτε στη δημόσια, ούτε στην ιδιωτική σφαίρα, που θα μετουσίωνε σε πράξη τις αρχές της Δημοκρατίας και της δικαιοσύνης των φύλων.

Η νομοθεσία είναι ο πιο ορατός τομέας της προόδου που έχει συντελεστεί. Η ελληνική έννομη τάξη διασφαλίζει, όχι μόνο ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις των φύλων, αλλά

ορίζει και τις υποχρεώσεις του κράτους. Υπό αυτή την έννοια, έχει συντελεστεί πολύ μεγάλη πρόοδος. Η «νομοθεσία», ασφαλώς, συνιστά αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη για τη διασφάλιση της ισότητας στην καθημερινή ζωή.

Τεράστια πρόοδος έχει επιτευχθεί στον κατ' εξοχήν αξιοκρατικό τομέα της εκπαίδευσης, με τη θριαμβική πορεία των γυναικών, οι οποίες υπερέχουν ποσοτικά και ποιοτικά σε όλα τα επίπεδα, ακόμη και στις μεταπτυχιακές σπουδές. Πρόοδος επίσης σημειώνεται και στις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με τα δικαιώματα και την έμφυλη ισότητα, όπως εκφράστηκε τελευταία και με την ψήφιση του Συμφώνου Συμβίωσης.

Ωστόσο, παρά την αναμφισβήτητη πρόοδο, το χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών παραμένει: ανισότητες και διακρίσεις στην απασχόληση, όπως καταδεικνύει η αυξημένη ανεργία των γυναικών, υποεκπροσώπηση στην πολιτική και τα δημόσια αξιώματα, άνιση κατανομή οικογενειακών ευθυνών και υποχρεώσεων φροντίδας, έμφυλη βία.

Η πολιτική εξακολουθεί να παραμένει προνομιακός χώρος της ανδροκρατίας. Το ιστορικά υψηλότερο ποσοστό εκλεγμένων γυναικών επιτεύχθηκε στις εθνικές εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015, με την εκλογή 69 γυναικών (23%). Αυτός ο αριθμός μειώθηκε κατά 10 στις τελευταίες εκλογές, παρά το γεγονός ότι διεξήχθησαν με λίστα, σύστημα το οποίο έχει λειτουργήσει υπέρ των γυναικών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, προφανώς πλην Ελλάδας.

Το 2015, στο υπουργικό συμβούλιο, υπουργοί και αναπληρώτριες υπουργοί ήταν το 14,3% της Ελληνικής Κυβέρνησης, με μέσο ευρωπαϊκό όρο 26,8%, γυναίκες μέλη του Κοινοβουλίου 23,3% τον Ιανουάριο του 2015 και 18,3% το Σεπτέμβριο του ιδίου έτους, με μέσο ευρωπαϊκό όρο 27,7%.

Τα μέλη των Περιφερειακών Συμβουλίων 19,7% στην Ελλάδα, με μέσο όρο 28% στην Ε.Ε. Περιφερειάρχες μόνο 2 γυναίκες στις 15 περιφέρειες, γυναίκες δήμαρχοι μόνο 16 στους 325. Όσον αφορά τις διοικήσεις μεγάλων επιχειρήσεων και συμμετοχής γυναικών στα διοικητικά συμβούλια, το ποσοστό στην Ελλάδα είναι 9,3%, με 21,7% ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στο Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας 2,8%, με 19,4 % ευρωπαϊκό μέσο όρο, στη Διοίκηση Δημόσιων Οργανισμών 18,2% με 32,2% ευρωπαϊκό μέσον όρο. Η ανδροκρατία παραμένει ισχυρή και αμετακίνητη

Το Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ, στους δείκτες ισότητας των φύλων για το 2017 κατατάσσει την Ελλάδα στην 78^η θέση σε σύνολο 144 χωρών παγκοσμίως. Τα στοιχεία αυτά πιστοποιούν την καθυστέρηση της χώρας μας και τη βαθιά πατριαρχική της δομή. Ο δρόμος για την ουσιαστική ισότητα των φύλων παραμένει, δυστυχώς, μακρύς και δύσβατος.

Η οικονομική κρίση, χρησιμοποιείται συχνά ως άλλοθι για περαιτέρω υποβάθμιση της θέσης των γυναικών. Ωστόσο, η κρισιμότητα της κατάστασης επιτάσσει την ανάληψη δράσης προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ικανότητες και οι ιδέες των γυναικών στα κέντρα εξουσίας και λήψης των αποφάσεων. Η ανάπτυξη της χώρας μας είναι συνυφασμένη με την αξιοποίηση του γυναικείου της δυναμικού. Χρειάζεται να αμφισβητήσουμε δυναμικά τις πατριαρχικές δομές, τη μονολιθικότητα της παράδοσης και τις σχέσεις εξουσίας των φύλων και να εντείνουμε τη δράση μας για την επίτευξη μιας ισορροπίας των φύλων στο πολιτικό σύστημα και τη διαχείριση της κρίσης. Στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα η Ελλάδα απαιτείται η συστράτευση των γυναικών, για την έξοδο της χώρας από την κρίση.

Με την ευκαιρία της φετινής Παγκόσμιας Ημέρας των Γυναικών, θα ήθελα να απευθυνθώ, κυρίως, στις νέες γυναίκες και να τις καλέσω, με βάση τις καταπληκτικές επιδόσεις τους στην εκπαίδευση και σε όλα τα αξιοκρατικά συστήματα, να αξιοποιήσουν περαιτέρω τη νομοθεσία και το ιδανικό πλαίσιο που παρέχει η ευρωπαϊκή πολιτική, για να γίνει πράξη και βίωμα το ιδεώδες της ισότητας και της δικαιοσύνης των φύλων. Τα συντάγματα και οι νόμοι υπάρχουν. Ας εφαρμοστούν πλήρως. Αυτή είναι η νέα μεγάλη πρόκληση για το φεμινιστικό κίνημα του 21^{ου} αιώνα.

Ταυτόχρονα, να μεταθέσουν την εστίαση από τις αδυναμίες και τα προβλήματα των γυναικών, στη δύναμη που διαθέτουν, για να ηγηθούν του πολιτικού αγώνα, για τη δημιουργία ενός καλύτερου, φιλειρηνικότερου και δικαιότερου παγκοσμιοποιημένου κόσμου. Όπως έλεγε 100 χρόνια πριν η πρωτοπόρα φεμινίστρια Καλνιρόη Παρρέν, **«Να επιτύχουμε εκεί όπου απέτυχαν οι άνδρες!»**,

anna@karamanou.gr www.karamanou.gr